

Apocalipsa din Trivale

Motto: "Călugărul din vechiul schit, de iubire a înnebunit"

Cine ești? De unde vii? Unde te duci? Nu știi? Nu poți să spui? Îți este interzis? De sus? Cine ești? Spune! NIMENI? NIMIC?

Vorbe goale. Dacă n-ai fi nu le-ai rosti. Și încă ceva. Altceva. Nu poți să mori dacă nu ai fost născut. Zămislit! Nimic și nimeni nu poate să dispară dacă nu a existat... Du-te de unde ai venit. Și fă-ți rost de un suflet. Ca să aibă ce să iasă din tine. Și te înscrie la primărie. În registrul de evidența populației, rubrica nou-născuți. Nu îmbăta funcționarul să te treacă la decedați. Nu mormăi. Nu mârâi. Nu te împotrivi. Asta e! Poți, bunăoară, să te naști a doua oară. Dar nu poți să mori decât o singură dată...

Copil din flori. Noaptea la cântători... Al cui? Al nimănui? Asta s-o spui lu' Mutu. "Fosta a fost ascultată, vorba mutului o dată și pățania lui cea veche, surdul o prinse la ureche!... Părinții necunoscuți? Copil abandonat? Așa, nebotezat? Aruncat? Noaptea pe furis în măcăniș? În zmeuriș? În râpă, sub mal de râu? Pradă fiarelor, guzganilor, corbilor? Ca să nu-ți ucizi tatăl? Să nu te cuplezi cu propria mamă? Să nu faci copii cu ea? Ai făcut toate astea? Ți-ai scos ochii? Ai sosit aici purtat de mână? Cu capul spart? Te-ai dat cu el de pereți? Te-ai aruncat de pe stâncă? Ai încercat să te spânzuri? Să te îneci? Să te împuști? Ai venit să te ascunzi în anonim? Speranțe în zadar! Totul va fi dat în vileag! Nu din întâmplare mă aflu aici...

Grăiește! Dă totul din tine! Chiar de nu-ți convine! Nu te da după cireș. Gândește. Grăiește. Ești vinovat de un mare păcat. Sperjur? Tâlhar? Asasin? Ultimul ticălos? Cel dintâi? Ce? Nu poți să te pronunți? Las-o așa. Noi, muribunzii, avem un avantaj: putem să comunicăm fără să ne rostim. De la creier la creier. Chiar în comă profundă. Și câte nu avem de spus. De povestit. De trâncănit. Îndrăznește! Grăiește! Te mărturisește! Descarcă-te! Nu sta singur în codrul spaimei. Singurătatea ucide înainte de moartea bună. Noi, oamenii, avem o șansă înaintea marelui final: ne trăim încă o dată viața. Toată. Clipă cu clipă. Într-o singură frântură de timp. Hai să profităm. Să nu murim ca boii duși la abator...

Nu poți? Te ajută! Să nu dispari de tot. Să-ți rămână umbra într-o poveste ca urma tălpii pe lava ce se încheagă...

Eu sunt Naratorul. Deformație profesională. Blestemul meu. Toată viața i-am trăit pe alții. Și m-am tot amânat pe mine...

I-am născut. I-am petrecut. Le-am trăit nenorocirile. Le-am iubit iubitele. Eu sunt Naratorul. Cronicarul. Scribul. Povestitorul. Am murit cu fiecare. De multe ori, dar niciodată nu ca acum. Mi se pare că a venit și rândul meu. Cine să mă povestească? Cine să mă pomenească? Poate tu? Dacă vrei să fii Naratorul?

Când? Unde? La noapte? Măine? Peste o săptămână? Peste o lună? Peste un an? Zece, o sută, o mie? Acuma mi-ai căzut tu în mână, mă ispășești. Nu rezist. Încă unul și ce? Îmi vine rândul și mie. Mă jur să fii ultimul. E cazul să încep și povestea mea. Dar hai s-o luăm la rost pe a ta.

Cine ești? Erou? Civilizator? Prometeu? Hercule? Anonim? Atemporal? Sperjur? Tâlhar? De unde? Din neant? Din haos? De dinaintea de început de lume? De impulsul inițial? De bang? De particula lui Dumnezeu? Ți-a fost mumă Glia? Tată, cerul, emanatul, nesătulul, apăsător pe pântecul ei? Ai supt la capra primordială? Copilul năzdrăvan vârat cu o custure sub pat ca să reteze mădularul tatălui nesăbuit? Zeu? Titan? Muritor, Profan?

Apocalipsă. Apocrifă. Anonimă. Nedată. Neidentificată. Suspectată. Sul zăcut la Marea Moartă? Pergament? Piele de vițel argăsită? Tăbăcită? Pregătită? Mesaj original falsificat? Cum de a ajuns în fundul clopotului cel mare de la Schitul din Trivale?

Capul spart. Dovleac crăpat. Operat. Decapitat. Pansat. Bandajat... Reanimare. Terapie intensivă. Nouă sicrie. Trei câte trei. Branșate. Conectate. Închideți ușile. Ferestrele. "Lăsați orice speranță voi care ați intrat!"

Fata crâșmarului. Fiul parohului. Elevă. Eminentă. Pian. Limbi străine. Balet. Uniforme. Primii sutien. Lenjerie de mătase. Chiloței cu dantelă. La dormitoare, ferestre cu zăbrele. Profesoare. Educatoare. Din străinătate. Nemțoaice. Franțuoaice. Elvețience. Romane controlate. Cărți de rugăciune legate în piele. Capelă. Sfinți zugrăviți. Dulceață de trandafiri. Parfumuri subtile. Vise sub plapumă. Criză de hormoni...

Fiul preotului. Înalt, subțire, spilcuit, tânăr ofițer în garda regală. Acceptați. Destinați. Unul altuia. Din primele zile. Jocuri de copii. La școala primară în aceeași bancă. Plimbări cu trăsura. Mese la iarbă verde. Cu patefon. Vinuri și siropuri în cutia frigorifică. Pastrama și cârnații pe grătar. Mierle. Pitulici. "Cucu sus pe-o rămură/Tare frumos glăsuia: cu-cu, cu-cu, cu-cu... Cucul tot cânta!". Crâșmarul, putred de bogat. Parohul – un singur băiat. Pension. Școală militară. Vacanță de primăvară. Permisie anuală. Seara în amurg. Mână în mână. Promenadă. Pe înserate. Ultima dată când i-a mai văzut cineva...

Terapie. Intensivă. Reanimare. Ultima sală de așteptare. Gânduri încalcite. Destrămate. Înodate. Încurcate. Amestecate. Nuduri de fete. Apariții. Înfățișări. Închipuiri. Frânturi de amintiri. Drumul robilor. Deșertul tătarilor. Bate fierul cât e cald. Bate șaua să priceapă iapa. Bate putineul să iasă untul. Bate apa în piuă. "În curte bate vântul, iar afară și mai tare". "Nicovala ține zala, roșie în spinarea ei, iar ciocanul, năzdrăvanul, bate-n ea de sar scânteii: jap, jip, jap, jip, nu mă bate rău că țip". Doftana. Gherla. Jilava. Peridava. Experimentul Pitești. "Nu bate. Nu bate. Nu bate"... Împotriva firii. O zgaibă pe creierul omenirii. Nu mă bate la cap. E spart. Operat. "Cap de geniu sau cap de vită, tot o hârcă scăfălcită!"

Apocalipsa. Manuscris. Copiat? Descifrat? Măcar parțial? Inspirație? Dicleu? Investire? Voce în ureche? Stare de vis? Coșmar? Autor vestic? Biblic? Legendar? Contemporan?

Semne mai devreme s-au arătat destule: un mistreț mare, care ducea călare, pe spinare o femeie goală... Un cerb cu o minge de foc între coarnele de argint. La Cornul Vânătorului, un cal înaripat care mânca jar de sub ceanul cu tocăniță ca la mama acasă... Un șarpe se-ntorcea pe dos, o găină cu cinci picioare, un ou în muchii, un gușter cu două capete și tot pe atâtea cozi.

Apocalipsa. Orală. Populară. Legendară. Din gură în gură. Din veac în veac. Din generație în generație. Pentru cine are urechi de auzit. Minte de priceput. Păcate neispășite. Zile de pătimit.

Seacă apele. În izvoare. În iazuri. În râuri. În fântâni. În iarbă, în frunze, în sudoare, sub limbă, în salivă, în sânge, în celule, în piele, în mușchi, în creier, în țesuturi, în organele genitale...

Trăim într-o lume a aparențelor. Vorba cântecului. Vorba cântărețului. "Mai trăiesc ori mi se pare?" Mi se pare că undeva la orizont cerul se unește cu pământul. Mi se pare că soarele răsare din mare, din pădure, de după deal, din fundul grădinii. Ca să urce pe boltă până la zenit și să coboare în asfințit. Ni se pare că stelele sunt stropite noaptea pe cer. Dar bolta nu există. Și dacă asta e situația, ce ar mai fi din tot ce mănconjoară? Haina cu care mă îmbrac, limba cu care mănânc, aerul pe care-l respir, mama care m-a născut, casa în care am crescut, fereastră prin care am privit lumea, prispa, scara, curtea, poarta, strada, pământul pe care îl calc. Și eu... Și tu, iubita mea? Părul, ochii, buzele, gropița din obraz, gropița din bărbie, mirosurile, sărutul, îmbrățișările... Totul nu a fost decât părere? Chiar și eu? O simplă apariție? Mai exist cu adevărat? Mi se pare că trăim? Mi se pare că murim? Că ne mai iubim? Soarele, luna, stelele, universul, haosul... Iluzie? Și cum să nu fie așa? Unde e Jupiter? Minerva? Venera? Cupidon? Marduk?

Zamolxis? Osiris? Odin? Unde? Unde Prometeu? Ahile? Ulise? Ghilgameș? Siegfried? Zeii? Titani? Întemeitorii? Dar Ninive? Ur-ul? Troia? Sarmizegetusa? Cine-și bate joc de noi? Și de ce?... Nu pleca, iubita mea! Nu pleca! Nu pleca! Nu pleca!

Și ce pot să fac? Eu nu sunt decât Naratorul. Scribul. Cronicarul. Povestitorul... Aparențe... Păreri... Iluzii... Confuzii... Închipuiri...

Închipuire? A cui? Cine mă imaginează? Cine mă proiectează? ... O jucărie? Se distrează cu mine? Îl amuză? Îl provocă? Invidie? De ce mă prigonește? De ce mă dușmănește? De ce se teme? Da, orice narator poate să fie și un creator. Când nu mai are pe cine să povestească sau așa, în răgaz, își plămădește personajele pe care să le arunce în acțiune. Își face o lume. Un mic univers în universul nesfârșit. Un mic Demiurg stăpân pe soarta celor pe care i-a plămădit. Se bucură, suferă, se joacă, nuntește, dăntuește, se roagă, iubește, moare cu ei. Acum te am pe tine. Poate nu ești decât o închipuire. Sau eu sunt închipuit de tine. Așa a fost să fie. Terapie. Reanimare. Agonie. Ieșirea numai cu picioarele înainte. La dreapta, lumea de afară. Morga, la stânga, jos, pe scară. Hai să te povestesc! Hai să te trăiesc!

Gata! Pornim! Pe caii mari. Hop-hop, și la trap, și la galop. Să mă oprești dacă o iau pe arătură.

Ai fost fătat în apă. Ca puilul de focă. De sirena. De vacă de mare. Dar n-aveai înotătoare. Nici branhi. Nici coadă de pește.

Ai supt la piept de femeie. Copil normal. O singură deosebire: îți plăcea să te joci prea mult cu sânii ei. Să-i morfoleşti între gingii. Să-i mângâi. Să-i dezmierzi. Să-i săruți. Să-ți ascunzi fața între ei. Când ieșea cu tine la horă și te luau fetele și femeile tinere să te țină, primul lucru pe care îl făcea era să-ți strecore mînuța pe gura bluzelor și să le cauți sânii. Pezevenghiule!

Nu ți-ai vârat mama cu țâța sub talpa casei ca s-o întrebi cine a fost, femeie, tatăl meu? Un călător de pe drum? Un zburător cu negre plete? Un înger? Un demon? Slugă cu simbrie? Dregător cu chelie? Zmeu-paraleu? Cioban? Marinar? Corsar? Tâlhar de drumul mare? Soldat în cazarmă? Ofițer în garda regală?

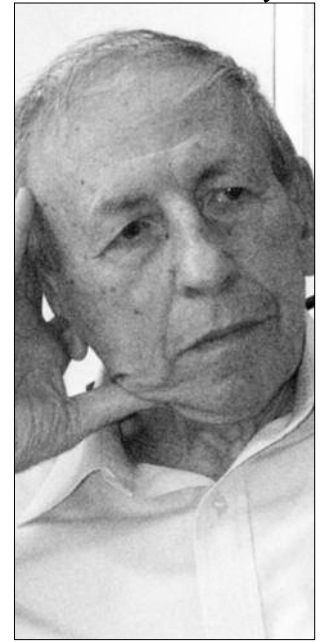
Am verificat. În registrul de stare civilă al primăriei. În cotorul de certificate. "Născut... Tată – necunoscut... Mama – Maria..." Fecioară? Fără prihană?

Copil din flori. Iubire adevărată. În poiană, în dosul gării, călători clandestini pe trenuri de marfă? Dragoste pe vagoane? Pe tampoane? În cabina frânarului? Într-o coloană ambulată de circ?

Poiana din pădure. Iasomie, păpădie, brândușe, mărgăritare, pâinea Paștelui, floarea miresii, rușinea țigăncii, părul porcului, pălăria calului, osul iepurelui, brânca ursului, coada șoricelului, laptele cucului, barba țapulului, gheara dracului, lăcrămioare, iarbă mare, viorele, micșunele... Tu numără stelele, eu număr florile, ridică poalele, desfășă picioarele...

Momentul fatal. Astral. Banal. Un mormoloc în spumă. Dă din coadă. Vibrează. Se grăbește. Alții. Sute. Mii. Cursă nebună. Îi depășește. Primul care sosește. Boabă din ciorchine. Se desprinde. Îi iese înainte. Se ciocnesc. Se izbesc. Explozie cosmică. O nouă făptură în univers. Creație divină. Poate un spirit rătăcitor capturat în drum spre Nirvana. Cu voie. Fără voie. Din poruncă? Din obicei? Purificat? Căzut iarăși în păcat? Brahman? Paria? Călugăr budist? Prinț oriental? Șogun? Șah persan? Cadiu? Corsar? Rege? Duce, plod de voievod? General? Amiral? Voievodul țiganilor? Bufon? Cal breaz? Urs cu belciug? Piatră? Buștean? Homunculus? Pygmalion? Harap-Alb în fântână? Nu e treaba mea de a afla dacă a existat ceva, cumva, mai înainte. Nu mă întrebați de cred în reîncarnare. În viața de după moarte. Eu nu sunt decât călăuza. Însoțitorul unei singure vieți. Asta în care am apucat. Naratorul. Povestitorul. De la leagăn la mormânt. Și atât.

(va urma)

**Și eu... Și tu,
iubita mea?
Părul, ochii,
buzele, gropița
din obraz,
gropița din
bărbie,
mirosurile,
sărutul,
îmbrățișările...
Totul nu a fost
decât părere?
Chiar și eu? O
simplă
apariție? Mai
exist cu
adevărat? Mi se
pare că trăim?
Mi se pare că
murim? Că ne
mai iubim?
Soarele, luna,
stelele,
universul,
haosul... Iluzie?**

Aurel Sibiceanu

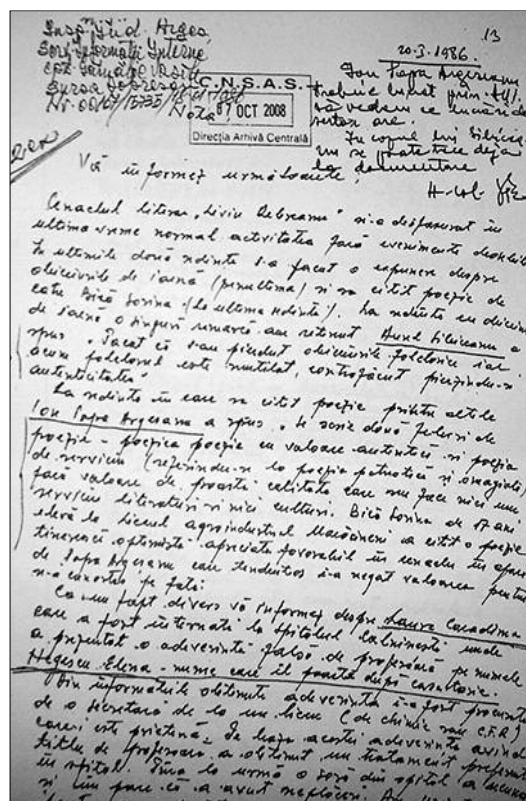

Glorioșii ani ai ratării

„SUBȚIRE TRECERE” PRIN BUCUREȘTI
CU ION POPA ARGEȘANU

Trebuie să recunosc – aceste „excursii” în trecut sunt plăcute și eliberatoare numai după ce le-am trecut în cuvinte. Până la acest stadiu, călătoria este grea și traumatizantă, mai ales când trebuie să le dai viață, în logos, celor care nu mai sunt, este chiar umilitoare pentru că uitarea își ia tainul din momente mărețe ale trecutului. Toamna anului 1985 mi-a fost sechestrată de o temă care i-a dat omului de furcă, milenii în șir – timpul ! Apăruse atunci cartea matematicianului Solomon Marcus - „Timpul”. Citisem și recitisem cartea pomenită, zilnic meditam și reciteam pasaje, gândeam la timp fie ca la un mister, fie cum la asasinul meu. Modalitatea lui Solomon Marcus de a aborda timpul este și acum incitantă iar cartea este scrisă cu limpezime și pasiune, este un veritabil omagiu adus vieții ! Era sfârșit de septembrie, soarele încă mai avea ceva putere. Ședeam pe terasa cofetăriei Union, vis-a-vis de Teatrul Davila, și discutam cu Ion Popa Argeșanu despre timp, cu poetul timpului voievodal, care aducea în prezent domni și domnițe, mai mult în prezentul cititoarelor sale, devenite proverbiale. Am început să-i vorbesc despre cartea lui Marcus, să o elogiez, etc. I-am dat și citatul următor, pe care nu l-am uitat nici azi: „Epistemologic, trecutul și viitorul n-ar trebui să existe în lumea reală, deoarece tot ceea ce există trebuie să se afle în prezent.” Ion m-a privit și mi-a spus, hâtru: „Bătrâne, treaba asta să o discuți cu Durac, el este specialistul ! Mi-a citit mie o povestire tare de tot! Pur și simplu am dispărut din lumea asta și o săptămână n-am știut de mine – unde am fost, ce am făcut și cum am venit de acolo, de unde voi fi fost!” Mă uitam la poet cu uimire și cred că aveam ochii cât cepele, că acesta m-a întrebat râzând: „Aurică, ce e cu tine? Trăiește, las-o dracu’ de filozofie, te-a prostit Marcus ăsta de tot ! Păi, ce spune el acolo este și în Biblie!” Amândoi am sorbit cabernetul din paharele uriașe, am mai comandat un rând și ne-am privit lung, după care Ion mi-a zis: „Aurică, nu știu ce ți-au spus unii și alții, bătrâne. Probabil că numai rele, că așa sunt oamenii, spun rele, nu le ajunge că ne regulează partidul, ne mai regulăm și noi, unii pe alții. Am văzut că nici ție nu-ți convine comunismul, mie nici atât, deși le scriu ode. Bătrâne, eu zic să ne susținem în luările de cuvânt, în cenaclu, să fim critici, să-i descurajăm pe ăștia micii, măcar ei să nu scrie prostii, ca mine și ca alții, e păcat, avem șansa formidabilă să creștem o generație curată...” L-am privit pe poet în ochi și prin gând mi-au trecut toate câte le știam despre el. Deși în Ion își dăduseră întâlnire două personaje mateine – Pirgu și Pașadia – omul nu era nici mai rău și nici mai bun decât noi, cei care căutam să avem o viață cu cât mai puține frivolități și, dacă se poate, fără trădări. „Păi, i-am zis, dragă Ioane, la capitolul ăsta, noi ne-am cam susținut în cenaclu, fără să ne vorbim, acum parcă vrei să-mi propui să lucrăm programat la beștelirea coșmeliei comuniste!” „Cam așa ceva, bătrâne, și în plus de asta vreau să atragem toți tinerii de partea noastră.” Aș minți dacă aș spune că nu am avut momente de îndoială, că nu m-am gândit și la o posibilă capcană întinsă prin poet, dar cum înțelegerea nu era decât verbală, am consimțit fără teamă. Viața și-a urmat cursul, cu bune, cu rele, cu întâlnirile literare de joi, unde eu și Ion Popa Argeșanu, după cum ne-a fost înțelegerea, ne ocupam de desființarea textelor patriotarde și pășuniste, elogiind, în contrapartidă, poezia veritabilă, literatura interbelică, textele biblice și patristice, cu timpul căpătând susținere și din partea altor colegi; sprijinul oferit de Elisabeta Novac, Ion Lică Vulpești, Otilia Nicolescu, Titus Maxus, Ioan Vintilă Fintîș, Marin Ioniță, Virgil

Diaconu și Marin Tudor a legitimat clar aripa evazionistă a cenaclului literar Liviu Rebreanu. Se cade să spun că prin Ion l-am cunoscut pe Roman Forray, un preot încercat de meandrele vieții, arătos la chipu’ lumesc, erudit cărturar și teolog, dedat la scris, aprig moralist și fin degustător al plăcerilor vieții, autor de cărți ce vor fi puse, cândva, la loc de vază, semnate cu pseudonimul Roman Preutu; era generos cu păcătoșii de noi, Părintele mai mereu ne invita în restaurantele cu ștaif, omenindu-ne, uimindu-ne cu erudiția, dovedindu-ne, astfel, că în chiar tărâmul nostru suntem cam ciomege noduroase, nu de puține ori oferindu-ne și câte o papară groasă și de neuitat! După zavera din decembrie 1989, văzând că nu ne poate duce la nici un liman, ne-a lăsat în plata Domnului, ori a omologului Său, și, spre a nu ne fi uitată trecerea păcătoasă și luminoasă prin lume, Roman Preutu ne făcu și personaje damnate ale unei cărți despre pierzania-n boemă! Când și când, câte unul dintre mulții prieteni ai lui Ion, unii oameni simpli dar cu iubire de cărturari și de lumina lor, ne invita pe câte un plai argeșean, să petrecem

molcom, cu bunătați pe masă, vorbind de unele și altele, recitând poeme de-ale noastre, de-ale altora, uneori ajungând cu zăbava-n vorbe și bucate chiar până-n roua zilei următoare. De neasemuit au fost și cele câteva zile petrecute la Câmpulung, la poetul Gheorghe Tomozei, în tovărășia amintirilor acestuia, a cărților sale rare, pe care ni le arăta și descria de parcă ar fi fost niște femei neasemuite, din cele întâlnite doar o singură oară într-o viață de om. Venețiana, florentina, pariziana, damaschina și bizantina - femeii de hârtie, de papisus, de tutun de Macedonia, legate în piele de antilopă, în mătase de Chitai, în freamăt de Bosfor și-n sargasele umbroase ale adâncului...

În anul 1986, informatorului Dobrescu (despre el am scris în serialul „Exerciții de eliberare”) însoțit cu încă doi, denunță organelor de Securitate desele mele întâlniri cu poetul Ion Popa Argeșanu, precum și poziția noastră comună anti-sistem. Organele dispun să i se deschidă și lui I.P. Argeșanu un dosar de urmărire informativă – DUI.

În nota Nr.00107/15735/18.01.1986, serviciul „Informații Interne”, printre altele se spune: „La ședința în care s-a citit poezie printre altele Ion Popa Argeșanu a spus: Se

scrie două feluri de poezie – poezie-poezie, cu valoare autentică și poezia de serviciu, referindu-se la poezia patriotică și omagială, fără valoare, de proastă calitate, care nu face nici un serviciu literaturii și nici culturii.” Șeful Serviciului ia următoarea decizie, cităm din volumul 2, al dosarului meu de urmărire, pag 13: „Ion Popa Argeșanu trebuie lucrat prin D.U.I, să vedem ce lucrări de sertar are. În cazul lui Sibiceanu se poate trece deja la documentare. Lt. Col. ss indescifrabil”

În martie 1989, Mircea Dinescu este arestat la domiciliu, în urma unui interviu acordat ziarului Liberation. Aflu acest fapt pe la finele lunii mai, la restaurantul Uniunii Scriitorilor, de la poezii Tudor George-Ahoe și Adrian Beldeanu, cu care am petrecut două ceasuri, timp în care am citit încordare pe fețele mai multor scriitori aflați în grădina de vară. La plecare am cumpărat de la bufetul grădinii ceva mâncare – două cutii cu pateu de ficat, un pachet de unt, două conserve cu carne de vită și o bucată de salam. La ieșirea din curtea USR am fost oprit de o patrulă de miliție care m-a legitimat și controlat în geanta de umăr. Văzând „bunătațile”, milițienii m-au întrebat de unde le am. Am spus ce și cum și cel mai vârstnic mi-a spus: „Nu e în regulă, nu aveți dreptul să cumpărați, nu sunteți din localitate, dar de data asta se iartă. Sunteți liber!” Treaba asta m-a infuriat, m-am întors la bufetul Uniunii, la Tanti Miți, chelnerița vestită a scriitorilor, și am rugat-o să-mi dea adresa lui Mircea Dinescu și numărul de telefon – luasem hotărârea să-l sun, să ies din lașitate. Cât am băut eu o votcă, Tanti Miți a aflat ce-mi trebuia: Strada Bitolia, nr.25, tel. 79.67.23. Toate astea i le-am povestit și lui Argeșanu, cam peste două săptămâni, timp în care n-am avut curaj să întreprind ceva. „Bătrâne, zice, se dăramă șandramaua, hai să ne solidarizăm cu Mircea, hai să-l sunăm!” De la un post public, am format numărul și am vorbit cu un domn care s-a recomandat a fi Albert Kovaci, socrul lui Mircea Dinescu. N-am reușit să-i spun omului mare lucru, că legătura s-a întrerupt și am părăsit repede cabina telefonică, de teamă să nu fim localizați și „săltați”. Peste alte două săptămâni m-am trezit cu Ion la mine la ușă. Am crezut că s-a petrecut ceva rău, că el nu venise niciodată la mine acasă. „Aurică, zice, ești liber, mergi la serviciu? Dacă ești liber, propun să mergem la Dinescu, măcar în ceasul al 12-lea să-i fim alături. Sunt cu cineva cu o mașină, acu’ mergem...” Intrasem în concediu, am stat puțin pe gânduri, am intrat în casă, mi-am luat un sacou alb și am pornit! Ca un făcut, pe autostradă am fost opriți de patru ori, de echipe ale miliției, care ne întrebau cu ce treabă ne ducem în Capitală! Am spus că la căsătoria civilă a unui prieten... Ajunși pe Bitoliei, am început „să studiem terenul”. Ne fățiam de vreo 10 minute, măsurând din privire trecătorii și persoanele oprite, care vorbeau. Ca din senin, lângă noi a apărut un ins, cam la 40 de ani, ne-a măsurat și ne-a zis: „Bă, vouă vi s-a făcut de cucuie? Duceți-vă, dracu’, acasă.” Nu ne-a trebuit mult ca să ne dăm seama că insul era un securist de la filaj, așa că l-am salutat și am plecat spre mașina care ne aștepta după colț, pe Calea Dorobanți. Lângă mașină era un milițian care vorbea cu șoferul. Dând cu ochii de noi, plutonierul, om cam la 50 și ceva de ani, s-a închinat, spre uimirea mea, care nu văzusem un milițian închinându-se! Întoarcerea a fost în liniște, abia pe la kilometrul 80, Ion a zis: „Ai văzut, Aurică, ce cruci bătea micimanu’? Eeee, ca să nu-i meargă rău, că dădu cu ochii de cocoșa, ’tu-l în cur pe mă-sa!”

Când și când, câte unul dintre mulții prieteni ai lui Ion, unii oameni simpli dar cu iubire de cărturari și de lumina lor, ne invita pe câte un plai argeșean, să petrecem molcom, cu bunătați pe masă, vorbind de unele și altele, recitând poeme de-ale noastre, de-ale altora, uneori ajungând cu zăbava-n vorbe și bucate chiar până-n roua zilei următoare.

litere

Fidelitatea clasicismului

Vechimea noutăților

numelui”, deci a semnului) nu se ajunge neapărat la *cognitio rei* („cunoașterea lucrului”): „când mi se transmite un semn, dacă n-aș ști nimic despre lucrul pe care îl reprezintă, n-ar fi posibil să mă instruiască cu nimic”; „am constatat că este cu adevărat un semn când mi-am dat seama pentru ce lucru este semn”.

Fii ai realității, ne împlinim în „umbra spirituală a existențialului”, în *semn*, în carte – cultură a semnului. Începutul îl face abecedarul, făgăduință a limbajului de a lansa semne (*sintaxa*), corelată actului de a indica un obiect (*semantica*).

Din aceeași perspectivă, cităm dintr-o proaspătă lucrare de doctorat: „Conform semanticii cognitive, sensul cuvintelor depinde în mare măsură de structura alcătuită din cunoștințele, informațiile, experiențele și credințele care trimit la conceptul respectiv și care sunt activate în timpul comunicării” (Răzvan Bran, *Vocabularul cinegetic în limba greacă veche*, Universitatea București, 2013). Cristalizată în teorie și concept modern, se străvede aici judecata augustiniană despre valoarea epistemologică a limbajului.

Revista *Argeș*, nr.7/2013, p.2, selecta câteva *loca excelsiora* din actualitatea literară. Spre exemplu, este remarcat eseu *Citesc, deci exist*, din *Familia*, nr. 5/2013, autor Ion Simuț. Eseul – ne explică mensuralul argeșean de cultură prin DAD – vorbește „despre ce înseamnă lectura, despre criza lecturii, dar mai ales despre complexitatea lecturii, ca proces dublu de descifrare a lumii și, în paralel cu ea, a cărții”. Urmează citatul edificator din eseu remarcat: „Învățăm să citim lumea citind cărți. Învățăm să citim cărțile în măsura în care știm să citim lumea. Cele două căi [...] se stimulează reciproc”. Că în interferența lumea cuvântului – lumea reală se răsfrânge relația semiotică *semn – realitate*, ne lămurește în continuare Ion Simuț: „Abecedarul e un obiect mai deosebit printre altele, pentru că e culegerea ordonată de *semne* simple descifrate progresiv și o inițiere în lectura *semnelor*. Cărțile sunt culegeri mai complexe de *semne*...” (s.n., P.P.)

Relația *signum* („semn”, „nume”, „cuvânt”) – *res* („lucru”, „obiect”) se regăsește la Augustin, iar astăzi face favoarea teoriei limbii. În dialogul *De Magistro*, „Despre profesor”, Augustin ne lămurește că prin *cognitio verbi / nominis* („cunoașterea cuvântului, a

Un subînțeles nu tocmai din cele mai frivole: se spune cu îndreptățire că în procesul comunicării noi nu doar transmitem informații utile cunoașterii lucrului, ci emitem semnale care privesc propria noastră persoană, ne exprimăm pe noi înșine în raport cu lumea, dar și cu limba însăși. De aici avertismentul unei bune cunoașteri atât a lucrului (*cognitio rei*), cât și a cuvântului (*cognitio verbi*).

Vitrina literară – Cărți și autori

Un academician poet: GHEORGHE PĂUN - De trecere și petrecere*

Gheorghe Păun, distins locuitor al municipiului Curtea de Argeș, ne face surpriza unui nou volum de versuri, sugestiv intitulat *De trecere și petrecere* – adică timpul vieții fiecăruia dintre noi este într-o continuă curgere spre eternitate, dar în calea acesteia, omul trebuie să conștientizeze într-un mod inteligent resursele existențiale, bucurându-și trupul și sufletul.

De altfel, în ultimii ani, el își împarte tot mai echilibrat timpul între studiul științific în domeniul informaticii și matematicii, susținerea unor cursuri și conferințe pe plan internațional, conducerea unor doctorate ale unor oameni de știință de peste hotare și latura mai sensibilă a sufletului său: creația artistică, fiind autorul unor volume de povestiri, romane, literatură memorialistică, versuri și critică literară. Partea poetică a activității sale creatoare mi se pare cea mai reușită, amintind în acest sens cărțile: *Teama de toamnă*, *De-o viață*, precum și volumul la care mă refer acum.

Temele sunt bine alese și diversificate, oglindind copilăria, tinerețea și maturitatea, dragostea față de meleagurile natale, admirația pentru frumusețile naturii (nu doar ale patriei, ci și din țările de origine latină mai îndepărtate, ca Spania și Portugalia), filosofia vieții și a creației, bucuriile iubirii și relevanța culturală a momentelor deosebite ale existenței umane. Trecerea de la o temă la alta se face rapid și inedit.

Iată conștientizarea curgerii anilor, asemănătoare cu cercurile unui copac: „Adunatu-s-au cercurile în trunchi, / De rădăcini inocente hrănite. / Dă coaja să crape, cedând, în tăcere, / Aglomerației de anotimpuri, aproape suprapuse” (*T întors*, p.7).

Și asumarea destinului acesteia, până când amintirea va deveni o umbră: „Când îmi voi atinge

umbra / Voi afla, chiar dacă nu voi mai fi. / Niciodată până acum umbra-mi / Nu a ajuns egală cu aripa” (Destin II, p.9).

Aici trebuie să amintesc și activitatea bogată a domnului academician ca redactor șef al revistei „Curtea de la Argeș”, care a devenit, în câțiva ani, una dintre cele mai prestigioase publicații culturale din țară, cu un puternic ecou și peste hotare, îmbinând, în mod armonios, știința cu literatura. În paginile acestei reviste, a inaugurat, încă de la început, rubrica *Lacrima Anei*, unde publică, în fiecare lună, un autor prestigios, care a dedicat, într-o carte a sa, o poezie jertfei de tinerețe și frumusețe a celei care a fost nemurită prin moarte, în zidurile mănăstirii Meșterului Manole. Iată și o strofă a lui Gheorghe Păun, din poezia *Spre Ana*: „Muta-m-aș în piatră, Ană, la tine / Iar ție ursita rămână-ți în cântec, / Când stelele s-or naște pe streșini vecine / Să simți cum se miră feciorul în pântec, / Muta-m-aș în piatră, Ană, la tine”.

Odată cu evocarea jertfei Anei lui Manole, aripa liricii lui Gheorghe Păun se extinde asupra întregului ținut argeșean: „Un Argeș nu e de-ajuns ca să strângă / Izvoarele câte-s lăsate în urmă, / Uitate sub brazde, uitat-au să plângă, / Iar lacrima-n țărână ascunsă se curmă” (*Baladă*, p.72).

Câteva poezii au ca temă admirația pentru frumusețea femeii iubite, așa cum o întâlnim în *Madrigalul ochiului de ciorap* (p.23), *De teamă* (p.40), *Baladă în mov*, din care citez: „Gândind la șoldul tău înalt / Lăsat mătășii doar în pază, / Te voi veghea de pe asfalt, / Până fereastra va fi trează” (p.32).

Iată și câteva asemănări cu poezia balcanică a lui Ion Barbu: „Ciucuri suri în vârf de scufă / Narghilea amețitoare / Și șalvari cu formă bufă – / Isarlic fără scăpare” (*Isarlik*, p. 39). În aceeași

tematică poate fi încadrată și poezia Hogea-n piață, din care desprind minunatul vers: „Sub pleoape parcă mor năluci” (p.43).

În această plenitudine tematică, evident că nu este uitată nici preocuparea sa științifică, pentru matematică, așa cum desprindem din poezia *Algebră*: „Am la-ndemână câteva mirări, / La fel de multe întrebări, / Lângă ele, și mai multe tăceri... / Ce-ar trebui, / Ce-aș putea să fac cu ele? // De-nmulțit se înmulțesc singure, / De scăzut, niciodată... / Îmi rămâne să le adun, / Dar cât să facă / O mirare plus o-nțebare ?” (p.54).

O poezie cu totul aparte este dedicată fraților din Republica Moldova, exprimând admirația autorului pentru acest ținut de jertfă și față de locuitorii lui eroici: „Mă-chin ție, brazdă moldavă / Și oaselor strânse sub vie. / De dor, am uitat de mânie, / Dar nu de gulag și otravă, / De bunii pierduți în robie / Prin gheața din cea-mpărăție / Ce alături pândește hulpavă” (*Lacrimă*, p. 56).

Tendința spre autoperfecționarea creatoare este sugerată în poezia *Mirarea osteneții*: „Vibrează arcul... / Săgeata din măduva luminii mele / Are vârf spre cer, / Țintindu-l, / Vibrând odată cu arcul” (p.70).

Încercând să relievez o parte din tematica acestei cărți, am desprins faptul că, la fel ca în cercetarea sa științifică, autorul dă dovadă de o inteligență emoțională permanent creatoare, imprevizibilă, care lasă deschise la fiecare lectură a volumului său noi sensuri de interpretare. Nu ne mai rămâne decât să-i urăm succes pe mai departe.

* Editura *Tiparg*, Colecția *Galateea*, Pitești 2013

ION C. ȘTEFAN

Biblioteca de filosofie

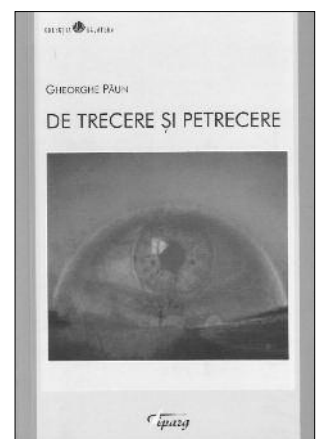
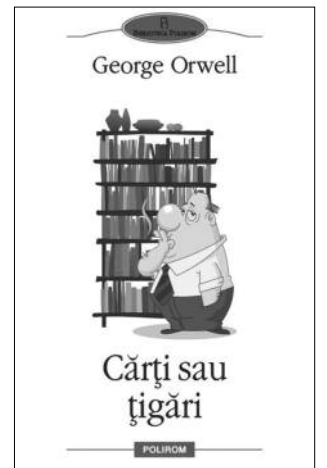
Adevăr, libertate și literatură

Într-un text din 1946 intitulat *Lichidarea literaturii*, inclus în volumul de eseuri *Cărți sau țigări* (trad. de Ciprian Șulea, Ed. *Polirom*, Iași, 2011), George Orwell spune răspicat că “orice atac la adresa libertății intelectuale și a conceptului de adevăr obiectiv amenință pe termen lung toate domeniile gândirii”. Afirmția este susținută cu argumente vii, în sensul că nu au doar o structură logică, formală, ci mustesc de conținut imaginativ. Cititorul va regăsi în doar câteva zeci de pagini spiritul din 1984 sau *Ferma animalelor*, dar și din celelalte romane ale lui Orwell, toate traduse în limba română.

În esență, scriitorul britanic pledează pentru legătura strânsă dintre scriitură (literatură, jurnalism, istorie, filosofie, sociologie, psihologie etc) și adevăr, înțeles în sensul clasic, ca adecvare între gândire și realitate. Or, când această legătură se rupe datorită intervenției oricărui tip de cenzură, impusă din exterior sau autoimpusă, spontaneitatea creatoare nu mai există, iar literatura bună – mai mult proza, mai puțin poezia lirică – dispăre la rândul ei. Eseul este scris imediat după cel deal doilea război mondial, când societatea engleză devenise foarte pro-sovietică. Lui Orwell tocmai infiltrarea mentalității totalitare, în care adevărul se supune comenzilor politice, în mentalul intelectualilor englezi aparținând unei societăți democratice îi apare ca fiind deosebit de periculoasă. Într-o democrație independența scriitorului e subminată de constrângeri economice, dar și de către aceia care ar trebui să fie apărătorii ei, adică tocmai intelectualii. “Pe termen lung, scrie autorul, cel mai grav simptom este slăbirea dorinței de libertate în rândul intelectualilor înșiși”.

Fără a susține neapărat literatura angajată, George Orwell atrage atenția că nu există literatură cu adevărat apolitică și că regimurile totalitare exercită cea mai mare presiune în punctele în care se produce deformarea reprezentării realității, deci a adevărului. Mesajul orwellian este, cred, simplu, dar mereu uitat: pe lângă talent, condiția de scriitor presupune slujirea permanentă a adevărului. E un adevăr confirmat de unii dintre cei care la un moment dat au făcut pactul cu diavolul, slujind minciunii iar ulterior au realizat amploarea dezastrului, a faptului că, spune în final Orwell, “o minte cumpărată este o minte distrusă”.

Subtilitatea analizei mecanismelor prin care oamenii, mai ales intelectualii, dar și societăți întregi cedează treptat libertatea, din comoditate, lașitate, frică, prostie precum și fidelitatea în slujba adevărului pe care l-a mărturisit atât prin scris cât și prin fapte dă seama de actualitatea scrierilor lui George Orwell, parcă la fel de vii în lumea proclamată democratică de astăzi, ca și pe vremea totalitarismelor secolului XX.

Marginalii la două expoziții Delacroix (II)

“La oamenii stăpâniți de sentiment nu vei întâlni nimic fals”.

EUGENE DELACROIX

Printre atâtea evenimente artistice demne de atenție, vara lui 2004 la Paris a fost marcată de două expoziții, ambele legate de numele lui Delacroix: o prezentare selectivă a desenelor acestuia din Colecția Etienne Moreau-Nelaton și expoziția intitulată “Dante și Vergiliu în infern”, axată în jurul acestei creații de tinerete a lui Delacroix. Ambele expoziții erau deschise la Louvre, una lângă alta.

Numele colecționarului francez Etienne Moreau-Nelaton nu-mi era străin, îl mai întâlnisem cu ocazia vizitării altor expoziții legate de pictorii romantici, de barbizoniști ori de artiști precum Manet, Monet, Sisley, Berthe Morisot și chiar Picasso. În timpul celei de-a Treia Republici el era cunoscut ca un mecena al artiștilor moderni, dar și în calitate de artist complex (ceramist, pictor, gravor) și chiar ca scriitor. Pentru familia Moreau, Delacroix era un adevărat fetiș și asta datorită lui Adolphe Moreau tatăl (1800-1882). Fiul a călcat pe urmele părintelui în admirația nemărginită pentru arta lui Delacroix, fapt materializat într-o monografie dedicată acestuia publicată în 1873. În fine, nepotul, Etienne Moreau (1859-1927) a adăugat numelui dinastiei de colecționari de artă și pe cel al mamei sale, Nelaton, și sub acest dublu nume, Moreau-Nelaton a donat Louvre-ului corespondența pictorului și colecția de 1.500 de desene pe care cei trei o alcătuiseră în decurs de peste un secol.

Față de colecționarii de pictură, câtă frunză, câtă iarbă - oricine posedă mai mult de trei tablouri, indiferent de calitatea lor, dar “vechi” și “în ulei” se declară “colecționar”! -, cei care adună desene, gravuri, acuarele ori pasteluri sunt foarte puțini. Persoane inteligente, cu o desăvârșită educație artistică și rafinate, ele sunt capabile să discearnă în severitatea aparentă a desenului cele mai subtile calități ale spiritelor creatoare artistice.

Desenul e mai puțin spectaculos decât pictura, dar în el se concentrează tot potențialul creator al artistului, întreaga sa inteligență plastică. Orice operă de artă, indiferent de gen sau de grandezza ei, începe cu câteva linii sumare trasate pe o foaie de hârtie care pot fi considerate scheletul viitoarei creații. Unii se pripesc grăbindu-se să-l considere un fel de gramatică a artei, însă a-l rezuma doar la atât înseamnă a-i suspenda calitățile proprii, frumusețea intrinsecă

lumina, sugerează formele obiectelor, variațiile tonale sau muzicalitatea picturală, un spirit ales și deschis. Frântă, linia e simbolul agresivității, al încremenirii și răcelii, a mineralului și neînsuflețitului, un spirit rațional, nervos și distant. Linia curbă e linia viului, dar scăpată din mână ea devine agitată, sursă de haos și chiar simbol al alienării mentale (a se vedea desenele alienațiilor mintali din colecția pictorului Jean Dubuffet). Virtuțile desenului nu se rezumă doar la aceste capacități, liniile sunt în același timp purtătoare de vectori dinamici și spirituali, capabile să se substituie cu succes calităților picturale așa cum se întâmplă în tușurile chinezești și japoneze, în desenele pictorilor moderni Matisse, Bonnard sau Pascin, ori în schițele și crochiurile mai vechilor de vreme Rubens, Rembrandt, Gericault sau Delacroix. Ce să mai zicem de desenele lui Toulouse-Lautrec ori Van Gogh, a căror mână purtată parcă în transă rezumă în câteva linii expresivitatea și dinamismul corpului uman în mișcare sau tensiunile nevăzute ale naturii. Într-un cuvânt, liniile sunt capabile să exprime lumea în integralitatea și adevărul ei, sentimente și trăiri altminteri imposibil de exprimat prin cuvinte.

Colecționarul de desene iubește, înțelege și apreciază această artă tocmai pentru austeritatea sa, pentru capacitatea sa concis-expresivă. Acolo unde ochiul comun percepe doar o încălceală de linii, el discerne bogăția imaginației artistului, sâmburele unei idei; acolo unde insul de rând nu vede decât o linie, el citește suplețea spiritului creator, inteligența lui, modul său subtil de a se exprima; în ceea ce insului oarecare i se pare sărăcie, iubitorul de desene vede chintesență, arta împinsă la suprema ei esență. Unde publicul privind nu percepe mare lucru, ochii avizați văd culoare și formă, fără măcar ca pensula să fi atins hârtia. Sumum de calitate, desenul e cea mai rafinată expresie a artei, însă ea nu se dezvăluie decât spiritelor egale prin cunoaștere cu măiestria desenatorului pentru că, așa cum spunea Rafael, “A înțelege înseamnă a egala”.

Cantitativ, expoziția dedicată colecției Moreau-Nelaton e restrânsă; sunt expuse doar 69 de desene și acuarele ale lui Delacroix, la care, în mod inspirat, au fost adăugate o serie de scrisori ale pictorului. Puținătatea exponatelor nu prejudiciază asupra calității lor. Personal, prefer să văd mai puțin, dar cu cea mai mare atenție și mai ales pe îndelete. Concursurile turistico-culturale de genul cine vede Franța în zece zile, Parisul în cinci și Louvre într-o singură zi nu-s de mine. Kilometrajul n-are nicio legătură cu cunoașterea și nici privitul la pogon cu înțelegerea.

Cuprinzând desene, laviuri și acuarele realizate de pictor între 1821 și 1859, este evident că acestea diferă în funcție de vârsta la care au fost făcute și de gradul de stăpânire al acestei arte în legătură directă cu măiestria dobândită. Indiferent însă din ce an datau și de obiectul atenției artistului, în toate se simțea gheara leului. Contemporanul pictorului Pihlarete Chaslis a condensat esența acestora într-o frază cheie: “Delacroix a făcut conturul să tremure, sperând să dea prin linie emoția culorii”. Fără a risca o explicație de amploare, mă mulțumesc doar să amintesc că există diferențe majore în desen în funcție nu doar de personalitatea și vârsta artistului, ci și în funcție de domeniul artistic căruia îi aparține. Într-un desenul unui pictor și cel al unui sculptor, ambii egali ca valoare, diferența e totuși radicală: sculptorul percepe desenul ca expresie a volumului, pictorul sub forma culorii. Ba, nici desenele a doi pictori nu se aseamănă, unul e desenul pictorului în clar-obscur și altul cel al unui colorist; una e tehnica modelării în pictură care ține cont nu de culoare, ci de volumul exprimat prin lumină și umbră, și cu totul aparte e tehnica modulării care are multe asemănări cu modulările muzicale. Delacroix a fost colorist, chiar dacă uneori folosește și contraste de clar-

obscur. Nefiind o puristă din categoria exclusivistă “ori, ori”, mă feresc de catalogări și consider importantă doar reușita picturală. Fie că e vorba de schițele unor compoziții pentru tablouri ample, pe teme literare sau istorice precum “Bătălia de la Tailleberg” sau “Intrarea cruciaților în Constantinopol”, de crochiuri după trupuri umane sau animale - cu precădere tigrii, lei, cai ori pisici -, de peisaje ori de arbori, pictorul desenează cu aceeași atenție, energie și libertate. Numitorul comun al tuturor desenelor e descoperirea esenței a ceea ce vedea și reprezenta.

În timpul călătoriilor și în mod special când vizitez muzee, port întotdeauna asupra-mi un carnet de notițe în care schițez sau redau sumar impresiile avute. Era inevitabil ca expozițiile dedicate lui Delacroix, una din marile mele iubiri în pictură, să-mi stârnească reflecții privind arta sa și să le notez. Pentru autenticitate, cu amendamentul unei îngrijiri stilistice ulterioare a celor prea sumar notate, le împărtășesc cititorului.

Schiță în laviu pentru “Lupta ghiaurului cu pașa”. Orice artist contemporan ar muri de invidie la vederea capacității de concizie a desenului, a libertății lui. În ce mă privește, eu, care ador caii și-l admir infinit pe Delacroix, eu ce să mai zic?

“Leoaică răgând”, acuarelă. Pare o flacăra arzând în galbenuri tomnatice. Sculptorul Barye a făcut și el mai multe crochiuri după aceeași leoaică: Delacroix a făcut pictură, artă adică, pe când Barye a făcut doar sculptură animalieră, ceea ce din punct de vedere artistic e prea puțin. Singurele vietăți care trăiesc în sculptură prin calitățile exclusiv artistice și care nu sunt copii ale formelor reale, sunt cele ale lui Brâncuși. Restul...

Ciclul de acuarele de la Eaux Bonnes. În “Lanțuri de munți”, Delacroix atinge sublima concentrare și expresivitate pe care o întâlnești doar în tușurile chinezești sau japoneze pe care pictorul nu știu dacă le cunoștea (Japonia s-a deschis lumii abia în 1853!). Simte instinctiv mișcarea alternativă vid-plin, specifică picturii chinezești și japoneze și, inspirat asemenea ei, lasă primul plan liber pentru ca imaginea să respire. Munții și văile înecate în ceață din acuarelele sale asta fac, respiră. E un lucru esențial ce îl deosebește de ceilalți pictori europeni care, de teama “golului”/vidului, încarcă imaginea până la sufocare. Când vizitezi un muzeu european, adesea ai senzația că te afli într-o magazie plină cu de toate. De trei lucruri se tem europenii: de “gol” pe care îl confundă cu pustiu; de tăcere, care pentru ei e asurzitoare, și de simplitate, pe care o confundă cu sărăcie. Delacroix a făcut virtuți din ceea ce alții au ignorat.

“Stejarul din Senart”. Între pictor și acest arbore falnic pare să fi existat o legătură care depășea regnurile. Delacroix a desenat de nenumărate ori stejari, întotdeauna cu aceeași atenție și interes, și de fiecare dată nu a uitat să noteze acest lucru în Jurnal. Scria despre stejar ca despre un prieten față de care, atunci când se revăd, arată aceeași emoție și afecțiune. Liniile nervoase, tensionate, precum și hașura viguroasă anticipează expresivitatea desenelor lui Van Gogh. Pictorii cu har - Delacroix, Andreescu, Van Gogh sau Mondrian - au făcut prin măiestria lor dintr-un arbore esența pădurii; cei mediocri fac dintr-o pădure întregă un maldăr de surcele.

“Cal trecând o apă cu un om legat în spate”. Calul ca splendoare animală. Dragostea pentru acest animal inteligent și mândru a fost obiectul admirației comune a lui Delacroix și Gericault. Buni observatori, excelenți desenatori, amândoi au făcut din el emblema frumuseții sălbatice, a energiei și eleganței. Aproape nu-i pânză de Delacroix în care să nu fie prezenți cai, însă caii lui nu sunt animalele docile, de manej spaniol sau austriac pe care îi încalecă orice momâie încoronată pentru poză, ci cai rebeli care țâșnesc

și nebănuitele capacități expresive, în fine trăirea independentă față de pictură, de exemplu. În simplitatea dezarmantă a unei trăsături de linie pot fi exprimate o mie și una de lucruri. Subțire, linia poate sugera ideea de ușor, luminos, de puritate, de depărtare spațială, de înălțare, de spiritualitate și se poate chiar substitui culorii deschise. Întunecată și îngroșată linia poate exprima întâi de toate materialitatea, teluricul, forța, greutatea, tensiunea volumelor, un spirit dionisiac. Modulată, ea se joacă cu umbra și

dintr-o natură virgină și neîmblânzită. După vizitarea în 1832 a Marocului și Algeriei, unde a avut ocazia să vadă și grajdurile sultanului Marocului, în care erau adăpostite cele mai frumoase exemplare cabaline, dragostea pentru acest minunat animal a crescut, de asemenea și măiestria lui în redarea mișcărilor de o eleganță necontrafăcută. Nu știu ce legătură e între cal și omul pe care îl poartă în spate legat, în tot cazul e vorba despre ceva tragic.

Schițe pentru "Bătălia de la Tailleberg" și pentru "Intrarea cruciaților în Constantinopol". Nimic concret, doar câteva curbe compoziționale și câteva puncte de reper. Cine își închipuie că abstracționismul e creația artistică a secolului XX se înșală amar. Mai toți marii creatori porneau de la notații fugare și de la organizări compoziționale abstracte cărora le dădeau ulterior carne. În arta contemporană, ex nihilo, nihil!

"Naufragiul lui Don Juan", după Byron. Delacroix are o bizară atracție pentru subiectele tragice, pentru moarte, motiv pentru care literatura lui Byron, tragică și ea, a fost una din principalele sale surse de inspirație. Pierduți în largul mării, naufragiații trag la sorti cine urmează să fie mâncat. Trebuie că a fost influențat de "Pluta Meduzei" pe a lui Gericault, a cărui artă o prețuia și care era autorul unor picturi în care tragedia se încuibase de la nebunie până la moarte.

"Valuri izbindu-se de faleză". Schiță excepțională sub toate aspectele. Eliberat de constrângerile stupidului "desen după natură", în realitate Delacroix face vocalize pur picturale pe motivul apă-stâncă, fluid-dur. Ceea ce avea sub ochi era doar pretext pentru variațiuni pictural-muzicale. Inteligența plastică i-a dictat suspendarea detaliilor despre care pictorul "după natură" crede că sunt marile calități ale peisagistului. Chirurgia la care s-a dat Delacroix e în favoarea spectacolului principal pe care detaliile l-ar fi tocat. A ști să renunți la caligrafierea contururilor și a numărului frunzelor unui arbore, la stupida asemănare cu natura în favoarea sintezei, a-ți impune propria viziune într-o mișcare fulgurantă, acestea sunt marile calități ale artei.

"Tânără femeie întinsă, văzută din spate". Lucrare de tinerețe. Pare o imagine în oglindă a "Marii odalisce" a lui Ingres pictată cu cinci ani mai devreme. Ceea ce le deosebește însă este temperamentul artistic. Delacroix desenează a prima, liber, fără acele "retușuri asazine", cum numea pictorul prosteașca încăpățănare de a face un desen perfect. Ingres, contrarul său, era obsedat și chinuia linia până când, perfectă, pierdea orice urmă de vlagă; pictura lui Ingres n-are viață în ea, are un aer fotografic, pe când la Delacroix totul e numai trăire și zbucium. După nonșalanța tușelor, nudul femeii anunță "Olympia" lui Manet și deși primatul modernității îi este atribuit lui Manet, în realitate întâiul pictor modern a fost Delacroix; prin inovații în viziune și în tehnica picturală, el a fost pictor de răspântie, punte între pictura trecutului și viitorul picturii.

"Patul nefăcut". Iată ceva neașteptat chiar și pentru un nonconformist ca el. Desenul, un capriciu destinat mapei personale, fără intenția de a fi vreodată expus, are drept subiect o banalitate perfectă, nu însă și prin felul în care a fost executat. În răvășeala patului nefăcut, trebuie că pictorul a fost atras de ceva demn de reținut, fie sub aspect compozițional, fie în jocul planelor determinate de cutele stofei, fie în ritmuri, altminteri nu s-ar fi oprit la acest aspect domestic neinteresant. Au existat și alți pictori care descopereau surse de inspirație compozițională în te miri ce; Leonardo citea organizarea viitoarelor sale tablouri în petele de ulei jucând pe apă, în mușcăturile de pe pereți, în nori, în curgeri învolburate de ape, de ce nu, atunci, și un pat nefăcut?

Dintre calitățile care îl țintuiesc pe privitor în fața operei de artă, importantă este originalitatea viziunii. Cea a artistei contemporane britanice care și-a expus propriul pat, cu cearșafurile pătate de transpirație și urină în care, zicea ea, a zăcut două săptămâni într-o criză de depresie

provocată de o ruptură sentimentală - deci tot un "pat nefăcut"! - o depășește pe cea a lui Delacroix. Împuțitul expozat "artistic" a fost premiat. Mare-i grădina ta artistică actuală, Doamne!

Depășită la un moment dat de criza de timp - voiam să văd și expoziția organizată în jurul tabloului "Dante și Vergiliu în infern" -, a trebuit să aleg între a nota sau a vedea. Am ales să văd, însă puternicul impact avut asupra-mi de o schiță pentru "Punerea în mormânt" m-a obligat să redeschid carnetul. N-am notat decât un singur cuvânt: Formidabil! În el este inclusă suma impresiilor provocate asupra-mi de acel desen.

Încă tulburată de cele văzute în colecția de desene Moreau-Nelaton, am trecut pragul celeilalte expoziții dedicate lui Delacroix, "Dante și Vergiliu în infern". Deși lucrare de tinerețe, întâia pe care a expus-o la Salonul oficial din 1822, pictura are în ea toate calitățile care au făcut din Delacroix un artist unic. Subiectul este inspirat din "Divina Comedie" a lui Dante, mai exact din cântul III din "Infernul". La noi, capodoperea dantescă, a fost admirabil tradusă de Coșbuc în colaborare cu Ramiro Ortiz și, firesc ar fi să recurg la versurile cu pricina, însă dată fiind lungimea și stilul lor, de care cititorul contemporan s-a dezobișnuit voi recurge la un *digest* presărat cu doar câteva versuri legate direct de tabloul imaginat de Delacroix. Ajunși pe malul Aheronului/Stix-ului, Dante și Vergiliu așteaptă luntrea lui Caron care să-i treacă pe celălalt mal. O dată cu ei, încearcă să urce în luntre și cei osândiți, "Oricine moare/respins de cer și făr-de pocăință/toți vin aici, de-orunde de sub soare; și cer să treac-n trista locuință". Cumplitul luntraș al "bălții - acei cumplite,/ai cărui ochi au cerc de flăcări roșii" - Caron, în tablou, e pictat văzut din spate! „(...) de drum dă semn, și-n luntre-i bag'apoi,/pe cei târzii lovindu-i cu lopata". Între cerul sumbru și apa nămolosă, admirabil pictate de Delacroix; între cei care sperați încearcă să se agațe de luntrea în care se află Dante și Vergiliu, se dă o luptă disperată; se lovesc brutal între ei cu picioarele, se trag la fund sau, învinși se abandonează în apa neagră a Aheronului. Unul din damnați mușcă furios din marginea luntrei; acela e Filippo Argenti, dușmanul de moarte a lui Dante, unul din aceia care "nici onoare n-au, nici infamie". Sub chipul lui Argenti, Delacroix l-a portretizat pe unul din criticii săi cei mai înverșunați. Deși abia la începutul carierei sale artistice, pictorul a avut o viziune premonitoare privind ceea ce urma să se întâmple pentru că, asemeni poetului florentin, și Delacroix a avut parte de cele mai injuste, veninoase și nedrepte atacuri la adresa lui. Un alt portret real introdus în "Dante și Vergiliu în infern" este cel al lui Chopin în chip de Dante. Asemănările fizice, cu fața suptă traversată de nasul prea lung și ascuțit, interiorizarea sub care se simt furtunile sufletești, aduc uluitor cu masca mortuară a lui Dante.

Delacroix a avut harul rar al monumentalității în pictură. Nevoia de suprafețe mari pe care să picteze după pofta inimii și pe care le domina cu ușurință se simte pretutindeni în pânzele sale. Din pictura maestrilor pe care îi prețuia, și mai cu seamă de la Rubens, a înțeles secrete și necesara punere în acord a curbilor compoziționale ample cu suprafețe mari. Tot așa cum o simfonie nu poate fi interpretată de un quartet, la fel nici vastele tablouri pe teme istorice ale lui Delacroix nu puteau fi pictate pe suprafețe meschine. În general, legea nescrisă a picturii impune, în cazul compozițiilor bazate pe curbe largi - la Delacroix, ca și la Rubens, curbele care exprimă viul în mișcare sunt omniprezente -, folosirea marilor suprafețe pe care pot evolua elocvent. Pe de altă parte, harul monumentalității nu e dat oricui, de el au parte spiritele clocotitoare.

În "Les Phares", Baudelaire îi face lui Delacroix un portret condensat bazat în exclusivitate pe pictura sa. "Delacroix, lac de sang hanté des mauvais anges./Ombagé par un bois de sapins toujours verts./Ou, sous un ciel chagrin, des fanfares étranges/Passent, comme un soupir étouffé de Weber". Fiecare figură de stil poetică are un corespondent pictural sau

simbolic, "lac de sânge" înseamnă luptă, dramatism, culoarea roșie - în "Dante și Vergiliu în infern", Dante poartă o glugă roșie, iar Vergiliu e drapat tot în roșu; "brazi mereu verzi" - verdele este culoarea complementară a roșului, creând împreună un contrast menit să le scoată în evidență pe amândouă; "îngeri răi" face trimitere la imaginația turbulent-tragică din tablourile picturului, la imaginile oarecum suprarealiste din ele; "cer trist" e o aluzie la fundalul mohorât ce domină fundalul pânzelor lui; în fine "Suspînul înăbușit al fanfarelor lui Weber" are rostul de a-l plasa pe pictor în rândul romanticilor reprezentat în muzică de Weber. În strofele următoare, Baudelaire, dincolo de acestea, vorbește de blesteme, blasfemii, plânsete și extaz, strigăte de disperare și lacrimi, simboluri sonore ecou ale stărilor sufletești pictate de Delacroix.

Chiar dacă e operă de tinerețe, "Dante și Vergiliu în infern" înglobează toate calitățile artistice viitoare ale lui Delacroix, de la știința compunerii la inovația tehnică și măiestria picturală, de la viziunea amplă până la subordonarea detaliului, de la impecabila stăpânire a cunoștințelor despre anatomia și mișcările corpului omenesc până la exprimarea tensiunilor sufletești. Chiar dacă stilul său pictural nu e pur -, pictorul amestecă uneori probleme de culoare cu rezolvări în clar-obscur - se vede clar că e vorba de un mare colorist. Într-un cuvânt, chiar cu imperfecțiuni, se vede de la o poștă că "Dante și Vergiliu în infern" este opera unui "geniu bolnav de geniu", cum îl definea Baudelaire.

În cronică Salonului din 1822 făcută în "Le Constitutionnel", referindu-se la tablou, A. Thiers scria: "Nu știu ce amintire de mari artiști mă străbate la vederea acestui tablou; regăsesc în el acea forță sălbatică, ardentă, dar naturală, ce se abandonează fără efort propriului elan (...). Nu cred că mă înșel, domnul Delacroix a primit în dar geniu; să-și continue drumul cu pas sigur, să se înhame la marile lucrări, condiție indispensabilă a talentului său". Evoluția ulterioară a confirmat previziunile lui Thiers, încrederea nesmintită a lui Baudelaire, nemărginita admirație a celor trei Moreau și încă a multor alora care au crezut în forța uriașă a geniului său pe care contemporaneitatea îl confirmă. De gheață să fii și vederea unui tablou de Delacroix îți înmoaie inima; de fier de-ai fi, în fața pânzelor sale te copleșește emoția. Asta înseamnă pentru un artist să aibă spirit ales, trăire intensă, har de la Dumnezeu, meșteșug pe măsură și forță de muncă. Asta înseamnă și fii geniu. Delacroix a fost incontestabil unul dintre cele mai mari genii ce i-au fost dăruite Franței, Europei și întregii omeniri.

Delacroix a avut harul rar al monumentalității în pictură. Nevoia de suprafețe mari pe care să picteze după pofta inimii și pe care le domina cu ușurință se simte pretutindeni în pânzele sale.

...stimați colegi de mișcare națională întru democrație, chiar să uitați atât de... nedelicat de artileria grea ce bătea dinspre Uniunea Scriitorilor, dinspre redacțiile unor publicații curajoase?! Să uitați de articolele programatice pe care le-au semnat unele ilustre personalități ale acestui pământ? Păi, semnăturile ușurele ale birocratilor nu veneau decât sub semnăturile grele ale scriitorilor și jurnaliștilor. De ce continuați să vă auto-măguliți că chiar numai modestele iscălituri ar fi decis totul și în toate?

DE LA ARCA LUI NOE – LA ARCA POEZIEI (XV) (Jurnal de Armenia. 18-28 octombrie 2011)

26 octombrie

Cel care a modernizat și a schimbat radical, spre modernitate, înfățișarea Erevanului a fost arhitectul neoclasic Aleksandr Tamanian, venerat în mod deosebit de urmași.

În fine (de etapă), Erevanul este ADN-ul Armeniei, esența ei, în care transpar atât originile trans-milenare, cât și urmele epocilor *ce au venit* ca tumultoasă trecere a timpului spre contemporaneitate, spre azi, spre modernitate și eurenizare tot mai accentuată.

Constat că metropola din vecinătatea Araratului (în oricare capitală din lume ar locui armenii, în majoritatea lor ei consideră capitala capitalelor Erevanul) are metropolitan, dar, deocamdată (cam mult durează acest deocamdată), cu doar 10 stații (circa 12 kilometri). Autoritățile se gândesc la continuarea lucrărilor subterane. Însă din lipsă de angajament, o parte din vechii constructori au plecat aiurea. Dar au mai rămas.

Renunț de a coborî în metrou și urc din nou scările Muzeului de Istorie, pe fațada căruia văturează un mare banner (cât o velă de catarg pe Arca lui Noe, noi, aici, în preajma Araratului, fiind năieri pe *Literary Ark 2011!*) cu mesajul aniversării de două decenii de la proclamarea independența Armeniei. Spre deosebire de Moldova și Ucraina, pe pânză nu apare și chipul președintelui în funcțiune al țării. La Chișinău fusese cocoțat pe bannere până și un fel de președinte interimar, asta trezindu-ne un gust amar... ușor greșos... Însă armenii, învățați de milenara lor istorie, știu că independența nu poate fi trecută în contul unui dubios și efemer politician al prezentului.

Nici până azi nu mă pot mântui de stupefacția ce mă cuprinsese, când citii că un impostor se dădea, singur și repetabil, autorul Declarației de Independență a Republicii Moldova. Cum, bre, ai fost chiar atât de original, încât să „ticluiești” actul respectiv exact ca acelea ale Țărilor Baltice, cu articole, fraze aproape identice ca documentul fundamental al României? Cum, băietanule, până la declarația de independență a R.M., chiar de au existat modele de atare consfințire, tu nu le-ai consultat, nu le-ai urmat?! Chiar să fi avut tu o minte și o inspirație atât de docte, încât să o fi pornit de la *tabula rasa* în domeniu?!... Ei bine, dar s-au preluat teze și chiar stilistica din Declarația de independență din 1918 a „Sfatului Țării”! Plus ideea din Carta ONU, din Actului Final de la Helsinki și din documentele de bază ale Dreptului Internațional în această problemă... Aaa, că o fi fost o echipă de redactori – dar nu autori! – ai declarației, anume așa era logic să fie. S-a discutat cazul, dar nu s-a potolit definitiv hazul pe seama „autorului” sau „autorilor-autohtonilor” buni de pus și ei pe bannere.

În genere, la Chișinău continuă încă o interminabilă retorică despre merite și *meritologie*, e în floare oficioasă laudăroșenia unor foști demnitari din anii '90 (ai secolului trecut), pe care evenimentele și conjuncturile, unele destul de tenebroase, i-au propulsat spre vârful puterii. Îl auzi pe unul cum se dă mare și tare că el anume a decis ca, în sfârșit, să fie demontat monumentul lui Lenin și dus aiurea, chiar dacă știa că îl paște riscul etc. Altul spune că anume el era cât pe ce să refacă joncțiunea celor două maluri ale Prutului, alias reîntregirea, reunirea etc. Un al treilea se dă în spectacol, amintind mereu că grație lui au fost instalate ici și colo busturile unor personalități nedreptățite de bolșevism etc. De se creează impresia că întregul guvern de pe atunci nu însemna decât un singur om, el, ex-ministrul (nu obligatoriu – prim).

Însă aceasta nu e decât așa, o mică și falsă impresie pe care dânzii țin să ne-o inoculeze. Pentru că, dragii noștri ex-demnitari „mari și tari”, nu uitați că, pe atunci, principalii erau cei mulți. Ba, așa spune că, la începutul anilor '90, politica nu se făcea atât în cabinetele ministeriale și cele de la președinție, cât în stradă, în piață. Deciziile cu care vă laudați voi că le-ați luat fuseseră, de fapt, deciziile a zeci de mii de cetățeni care, în viitoarea Piață a Marii Adunări Naționale, decideau ce și cum, și cu Lenin, și cu

eventuala reunire, și cu remanierele în materie de *bustologie*, și cu... cu toate, domnilor ex-miniștri. Semnăturile birocratice nu ar fi însemnat absolut nimic (și nici nu ați fi pus semnăturile!), dacă nu vedeai prin geamurile din clădirea în care se află guvernul sau președinția că în piață mulțimea vă este de pavăză, de scut și chiar vă ține... din scurt, cerând imperios să faceți cutare și cutare. Atunci, în toate, nu era protagonist curajul personal al unui sau altui ministru, ci domina și decidea Curajul Poporului.

Apoi, stimați colegi de mișcare națională întru democrație, chiar să uitați atât de... nedelicat de artileria grea ce bătea dinspre Uniunea Scriitorilor, dinspre redacțiile unor publicații curajoase?! Să uitați de articolele programatice pe care le-au semnat unele ilustre personalități ale acestui pământ? Păi, semnăturile ușurele ale birocratilor nu veneau decât sub semnăturile grele ale scriitorilor și jurnaliștilor. De ce continuați să vă auto-măguliți că chiar numai modestele voastre iscălituri ar fi decis totul și în toate?

Astfel că, stimați ex-demnitari, nu vă dați chiar cei mai ex-tari, aproape țari... *Est modus in rebus* – nu? Adică, această măsură în toate înseamnă și punerea de surdina, atenuare vocilor laudăroșilor. Înseamnă redactarea onestă a grăbitelor memorii pe care le ticluiești unii, în care, bineînțeles, protagonistul protagoniștilor este el, autorul, ex-demnitarul, și nicidecum cei mulți care, atunci, la începutul anilor '90, contau cu adevărat.

Pentru că, de nu punem surdina (necesară), totul rămâne pe vechi, adică: de-a surda... Iar absența imperativei temperării ne duce cu gândul la amara exclamație a anticilor: *O tempora, o moris!*...

P.S. E de presupus că, dacă nu vă lăsau cei mulți din mâini, ați fi continuat să faceți... minuni(?)...

Așadar, intru în Muzeul de Istorie, să-mi „lichidez” restanțele, să vizitez și sălile dedicate culturilor chineze și iraniană, pentru care nu avusesem timp data trecută. Însă mai trec, fie și într-un ritm alert, prin spațiile istoriei și culturii armenie, vizitate data trecută, chiar în prima zi a sosirii noastre la Erevan. Uluior!

Unde s-a putut, am tras cadre foto. Puține, dar totuși. Iar la ieșire, în hol, odihnindu-mă nițel pe o banchetă capitonată cu pluș verde, revin la gândul că, pe lângă blocnotesul propriu-zis, eu mai dispun și de un *photoblocnotes*, pe care încerc să-l utilizez cu cât mai multă pricepere, cu randament, să zic. El îmi permite să culeg date de pe tablile cu diverse explicații, să preiau legende din vitrinele cu expozate. Ba fixează și ziua când s-a întâmplat cutare sau cutare captare.

Bineînțeles, astăzi se modifică în continuare modalitatea scrierii unui jurnal de călătorie. Dar și a eseului. E deja cumva altceva decât până la apariția pe lume a internetului, laptopului, fotocamerelor digitale performante care îți oferă, instantaneu, posibilitatea să extragi/ descarci din ele nu doar imagini, ci și texte. Apoi telefonul celular cu care de asemenea poți fotografia, filma, înregistra explicațiile ghidului; în care poți capta notele, observațiile tale orale.

Când îți așterni în computerogramă impresiile de peste zi, având nevoie de precizări, completări, poți accesa neamănat surse virtuale care te edifice. Poți telefona oricui, ispitindu-l asupra unui sau altui moment.

În singurătatea ta, în față cu consemnările diaristice în curs de ordonare, parcă ai fi asistat de câțiva secretari harnici (negrii tăi literari virtuali!), pricepuți, gata să te ajute. Ai putea zice: fantastic! Dar, ca să-ți temperezi afectivitatea (atât de în afara modei azi), pur și simplu constăți încă o dată: în aceste vremuri, este alta modalitatea (poate că... tehnica) scrisului de jurnal, de eseu. Etc.

La ieșire, pe prag de muzeu, parcă așa trage o concluzie, spunându-mi că, dacă, până prin secolul XVIII și prima jumătate a secolului XIX, Armenia, ca formațiune psiho-etnică și culturală, putea fi considerată, concomitent, frontieră, dar și conexiune între Europa și Asia, astăzi ea este eminentă o conștiință europeană, „occidentalizându-și” chiar și vestigiile din adâncimi de secole prin modul de a le

înțelege și a le promova. Un ghid de muzeu îți vorbește ca un european, cu o optică europeană, chiar și atunci când invocă anticul Urartu.

Și iar îmi revin în memorie sonori și isoane din Mandelștam, pe care l-am tradus cu atâta uitare de sine, așa putea spune: „Ah, nu mai văd nimic și biata mea ureche-a asurzit./ Din toate culorile nu mi-a rămas decât miniu și ocră coclit./ Și nu știu de ce zorii dimineții armenie mi se-arată-n vis;/ Hai să văd cum trăiește în Erevan pițigoiul – mi-am zis./ Cum se înclină franzelarul, cu pâinea jucând de-a mijoarca./ Din vatra rotundă lavașului scoțându-i, molcuță, pelicica.../ Ah, Erivany, Erivany! Sau că de pasăre ai străzile zugrăvite./ Sau că de leul, ca un copil, din penarul cu creioane diferite!// Ah, Erivany, Erivany! Nu că oraș – nucușoară călită./ Iubesc babilonia străzilor tale cu gura mare; oricare – cotită./ Eu viața-mi fără rost, ca muezinul coranul, mi-am slinit./ Timpul mi l-am înghețat și sânge fierbinte nu am jertfit./ Ah, Erivany, Erivany, nimic mai mult nu am ce-mi dori./ Decât congelată, dulcii tăi ciorchini, când prinde-a se-nzori.”

Intru într-o internet-cafe și, cu câteva zile întârziere (nu am deschis poșta electronică), gădesc mesajul lui Sică Romanciuc (soția îmi spusese că m-a căutat la telefon), care scrie: „În colecția noastră *Biblioteca pentru toți copiii*, urmează să apară, într-un singur volum, *Iliada. Odiseea. Eneida* (repostite pentru copii de George Andreescu). Dacă accepți să prefațezi această carte (până la jumătatea lui decembrie), îți trimitem textul într-o zi-două.

Cărțile pe care le-ai prefațat (*Tom Sawyer* și *În familie*) au fost deja tipărite (în China) și la mijlocul lui noiembrie vor fi în editură...”

Într-adevăr, *habent sua fata libelli* – scrise în America sau Franța, precum cele două amintite de Vasile, traduse în România, iată-le tipărite tocmai în China, acolo, unde, de altfel, a fost inventată hârtia... Iar veștile despre ele le primești undeva lângă Ararat, în fostul Urartu – acesta/ acela mai numindu-se chiar așa, Ararat, dar și Biainili sau Împărăția Van, formație statală care și-a avut creșterea și descreșterea – *dimitricantemirian* vorbind – în perioada 860 – 585 î. Hr. Însă denumirile nu se opresc aici, celor trei alăturându-li-se altele: Țara Nairi, Țara Alorzilor (de la Herodot amintire) sau – discutabil – și Aratta.

Ecourile din acele vremuri au înfiorat și coperta unei cărți de poeme, pe care am numit-o *Lamentația Semiramidei*, publicate la Timișoara (ca să ne gândim încă o dată la geografie...). Iar editura se numește *Anthropos* și pare a consuna perfect-arhaic cu Urartul, cu Mesopotamia...

Dar, bruscu-neamănat! deja au și prins a mă „tachina” posibile detalii pentru prefața trinității *Iliada, Odiseea, Eneida*. Mi se conturează, parcă, un spațiu comun de asociativitate, deocamdată cețos, însă din care pot desluși detalii relativ explicite între două învecinări crono-istorice: se spune că Homer ar fi articulat *Iliada* și *Odiseea* prin secolul VIII î. Hr., de când a fost atestat și Urartu ca stat. Astfel, peregrinând prin Armenia, printre vestigiile ei, în memorie caut și detalii pentru prefața pe care mi-a propus să o scriu Ed. Prut Internațional, prietenul Sică Romanciuc. *Urartul meu* din clasele școlii generale și epepele homerice, de asemenea *ale mele*, din puțin, foarte frugal-fugar-fragmentarul crestomației din ultimele clase ale școlii medii (liceul, cum ar veni astăzi). Ceva mai temeinic – din studenție, de la prelegerile profesorului Lev Kaț (Cezza, cum își semna el eseurile), de la Biblioteca Națională. Cu mai multe luni în urmă, am descărcat varianta audio a *Iliadei*, apărută, cândva, la *Minerva* (dacă îmi amintesc bine, traducerea era semnată de Diamandescu și Hâncu; a fost una și la Chișinău, a lui Nikolai Costenco; probabil, o alta a lui Vladimir Belistov, care spuneau că ar cunoaște limba greacă încă „de la români”). Dar nu am mers prea departe cu „abaterea de la trebi”, ascultând prefața (amplă, puțin sub o oră) și câteva cânturi. Prin urmare, de cum revin la Chișinău – ascultare (de Homer, de zeei pe care i-a invocat, i-a cântat).

Maria Pal

Este timpul

barza își scapă povara din pliscul obosit
în fața unui tren
în fața gândurilor fără hornuri

orbi
bostanii plâng pe câmpuri după strigoi copilariei
lațuri taie picioare de păsări adunate în stoluri
vântul smulge nori uzi de pe frângerii
și-i scutură în văzduhul smolit

cu părul vâlvoi
luni desculțe stau chircite pe dulapuri
umblă tehui pe vârfuri prin camere
și-adună somnu-n panere

este timpul când altcineva scrie cu numele tău

în ochii lui Dumnezeu înfloresc lumânări de salcâm
când îți întinde zâmbind un vârf de deget
și-ți zgâlțâie scara

Ioan Mazilu-Crângașu

PLICTISUL

Un nedorit plictis, perfid, mârșav,
Dar și calin, prin vene se-ondulează...
E ca un vânt de sud, vernal, suav,
Azurul fiindu-i iubitoare pază...

Și crește lin, precum o parafrază
La un allegro cu finale brav;
Un marș al minții care mai trenează
Cu lene-n oase, fără a fi bolnav.

Matur și gânditor și adăstând
La granița dintre real și vis,
Crezând c-adeuce stări de Paradis...

Trecând și pe la alții, rând pe rând,
Îmi vizitează viața, când și când,
Obositorul, candidul plictis.

Florian Silișteanu

Din cana cu păsări cântec

Încet de depărtare

S-a trezit târziu lumii în distanța nimănui
Era beat era secundă frigul tot bătut în cui
A legat cu nod timpanul
repede să dăm cu banul
care cine om să fie
celălalt doar o momâie
Dar târziu era surd era dus era flămând
de auz de apă rece era gol dădea să plece era
vai și-amar din păsări era scund era urât
era-nsoțitor de soartă de târziu pe mână
moartă
se-ntorcea la casa lui
câinele târziului

1 noiembrie 2013 streetman texas usa

Emil Botta, un éspirit fort

(urmare din pag. 15)

explicit regimul în *Trântorul*, piesa care împrumută titlul singurului puzzle prozastic apărut sub semnătura tânărului scriitor în 1937. Preparat cam în același timp cu poeziile din *Întunecatul April*, *Trântorul* conține, ca o unică partitură, aceeași febrilă căutare a virtualității delabrante (*chose vague*) unei alte dimensiuni. Proza asta, de altminteri, este un laborator în care poetul lansează pe pista de încercări a literaturii sale nenumărate alegorii și "tablouri ionescine", *avanat la lettre*, deopotrivă, minuni și profeții, petreceri și dezvățuri cromatice, imagini absurde și bestiale amintind, până la un punct chiar de Urmuz... Dincolo de mereu netranșata problemă a alterității eului, reflex al "nenumăraților alții", fiecare silabă, că ține de sunetul poeziei sau de vehiculele fastuoase ale prozei, își cere dreptul la diamantul perfect al sensului existenței. "În cavernele iazului opalin peștii erau săbii, cuțite azvârlite de asasin după ce a comis o crimă abominabilă. Apa era placidă, fără lacune și amprente. Schițam schelete, asociații, mostre incoerente de amintiri: domnișoara Liginski, Adam, hoinăream prin trecut ca printre mormintele unei necropole. Ramurile arborilor promovau o viață orgolioasă și robustă și sălciile despletite nu-mi îndoliau inima. Nu. Moartea era dezmoștenită, hulită, învinsă. Și hohoteam amestecat, amezat de nebunia care mă turmenta.

Minuni și oracole plouau cu nemiluita.

Noaptea nelumească, pardosită cu greieri, părea vatra unui magician care măsluia și convertea totul în pale de fum. Și eu prezidam saturnalii și orgii cromatice, și auzeam lopătării prin văzduh, și vedeam licuricii scânteind ca ametistele pe tiara unui pontif. În clipele acelea viața se sublima, se dematerializa. Grația care operase în fibrele cele mai tănuite ale firii parvenea să emancipeze duhul din scoarța lui incidentală. Într-una din aceste nopți

transfigurate, cerul se pogori inotând pe strunele sale o cântare măiastră. Era un concert care implica și antrena elementele, și după câteva tacturi, munții și iazul din Somnoroasa nu erau decât agenții unei gigantice simfonii.

Ascultam aiurit, nerod, și opuneam digul mâinilor ca să stăvilească șuvoaiile și să canalizeze deluviul. Pe urmă, hăituite și dezbinat, cirezile s-au retras în peșteri. Furtuna se depărta în carul ei atârnat de stele, furtuna se retrăgea în locurile ei de baștină".

Irigată subtil, cum am putut menționa, de poezia de expresie engleză, însă puțin frecventată la vremea lor de șaizeciști și, încă și mai puțin, cu siguranță, de optzeciști, prin sarcina de sens adăugată și datorată în special aluziei clasiciste (nu voi uita, firește, să amintesc legat de această chestiune mai ales aluziile activate de backgroundul cultural al repertoriului shakespearian – o constantă majoră a intertextualității textelor autorului *Întunecatului April*), poezia lui Emil Botta rămâne indiscutabil o bornă marcantă a modernității poeziei românești. Un teritoriu, în orice caz, de explorat și de pus în valoare, mai ales de-acum înainte, din perspectiva noilor teorii ale limbajului poetic și retoricii specifice voinței actului literar. Poezia lui Emil Botta, că vrem sau nu să o recunoaștem, că vrem sau nu să o spunem și, mai ales, să o ratificăm ca atare, este o poezie de patrimoniu!

În nota vag confesivă a acestor însemnări, voi încheia printr-o mărturie asupra căreia am zăbovit și reflectat îndelung dacă să o încredințez au ba tiparului. Am ales într-un final calea cea mai grea, fiindcă, re-citindu-l pe Emil Botta, am înțeles că, gemelare, viața și creația sa au fost seduse în permanență de o teribilă *dipsomanie a morții*, ca să folosesc o vocabulă fericită forțată cu zeci de ani în urmă de Gaston Bachelard.

În primăvara anului 1974, la orele zece sau unsprezece ale dimineții, mă aflam pe Bulevardul Magheru și mă îndreptam spre magazinul Eva, sub colonadele căruia, la parter, se afla un minuscul debit de tutun de unde se se mai puteau procura câteva mărci de țigări străine. Pieziș, la un moment dat, de undeva din stradă, a intrat în fluxul pietonal pe direcția mea de mers un bărbat de statură mijlocie îmbrăcat într-un costum negru destul de uzat, purtând pe dedesubt o cămașă albă curată larg deschisă la gât. L-am recunoscut imediat (era maestrul Botta, care după aerul confuz părea abia trezit din somn) și l-am urmat curios la un pas și jumătate sau doi în spate. După câțiva zeci de metri s-a oprit exact în fața dughenei de tutun, de doi metri pătrați, către care mă îndreptam și eu, a răsucit pe lateral clanța unei uși pe care nu o observasem niciodată până atunci, a intrat și s-a așezat relaxat la masa pe care vânzătoarea (o doamnă grizonată, dar destul de bine, la circa 50-55 de ani) a eliberat-o imediat. Din această poziție, și-a scos fără grabă haina, și-a sumes tacticos cămașa de pe brațul dreapt și cu el sprijinit de masă a așteptat degajarea completă în mușchiul antebrațului a lichidului pompat dintr-o seringă subțire, plină pe jumătate, mânăuită profesionist de companioana din tutungerie. Nu știu cum de am observat toate aceste amănunte fără să atrag atenția; ce îmi mai aduc aminte este că după injectare, cei doi au mai rămas un timp împreună sorbind din aceeași cană cu ceai, după care marele actor a ieșit sprinten, dar ușor adus de spate și a dispărut pe cealaltă parte a bulevardului. Cu sfânta obrăznicie a tineretii, încălcând orice regulă de politețe, după ce mi-am ridicat țigările, cu voce joasă am întrebat-o fără înconjur pe misterioasa vânzătoare dacă persoana care părăsise tutungeria fusese maestrul Emil Botta. "Da, domnule! Chiar el! Vine la mine și îl înțep în văzul lumii de două ori pe zi. Fără asta ar muri".

**Poezia
lui Emil Botta,
că vrem
sau nu să
o recunoaștem,
că vrem sau nu
să o spunem și,
mai ales, să o
ratificăm ca
atare, este o
poezie de
patrimoniu!**

Număr ilustrat
cu grafică de
E. DELACROIX.

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că *Argeș* nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.

Proiect editorial finanțat de

ADMINISTRAȚIA FONDULUI CULTURAL NAȚIONAL

Preț - 3,16 lei

Revista de cultură ARGES poate fi procurată și prin comandă directă la sediul, cu plata ramburs. Revista de cultură *Argeș* poate fi procurată în București de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGES

- Revistă lunară de cultură
- Apare sub egida Consiliului Local, a Primăriei Pitești și a Uniunii Scriitorilor din România
- Editată de Centrul Cultural Pitești
- Membră ARIEL

Senior editor:
CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: DUMITRU AUGUSTIN DOMAN
(augustindoman@yahoo.com,
http://www.blogdoman.blogspot.com)

Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Secretar de redacție:
SIMONA FUSARU (s_fusaru@yahoo.com,
http://www.fusaru.blogspot.com).

Redactori: MARIANA ȘENILĂ-VASILIU,
MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU
Corector: RADU GÎRJOABĂ

Redacția: Pitești,
Casa Cărții,
Centrul Cultural Pitești;
http:
www.centrul-cultural-pitești.ro;
e-mail:
revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la
SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

Fiecare autor care semnează în revista ARGES răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale.

Textele și fotografiile aduse în redacție nu se înapoiază.